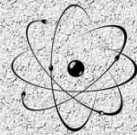

ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІ ІДЕЇ ГУМАНІЗМУ ТА ГУМА- НІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Наука -
школі

У статті розглянуто вплив ідей гуманізму на процес гуманізації сучасної освіти. В основу дослідження покладено філософські, психологічні, педагогічні ідеї гуманізму і концепції гуманізації освіти. Доведено, що гуманізація освіти полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб. Сучасна світова гуманістична думка виходить з того, що сама людина, її права й обов'язки мають перебувати в центрі уваги держави і суспільства. Невід'ємною складовою гуманізації освіти є гуманізація сьогоденного життя кожного учня, гуманоцентрична спрямованість навчально-виховного процесу. У рамках такого підходу є можливість розглянути природу людини та її основних екзистенційних проблем з урахуванням основних надбань гуманізму. У цьому прослідковується зв'язок між педагогічною практикою та загальнофілософською теорією. Гуманістичні принципи толерантності, взаємної поваги, діалогічної взаємодії мають бути повною мірою поширені на освіту та освітнє середовище, змінюючи ціннісні орієнтації, методологічні парадигми освіти.

УДК 165.742:
37.013.73

Ключові слова: гуманізм, гуманізація освіти, особистість, філософія освіти, освітнє середовище, інформаційне суспільство.

Постановка проблеми. У вирішенні сучасних завдань демократизації суспільного життя в Україні, духовно-інтелектуального відродження українського народу, росту його національної самосвідомості визначальне значення має гуманізація та гуманітаризація освіти. Це велика і комплексна проблема. Звертаючись до своїх національних витоків, ми повинні враховувати наше

сьогоднішнє буття, його особливості, опираючись на світовий досвід. Зазначимо, що сучасна світова гуманістична думка виходить з того, що сама людина, її права і обов'язки мають перебувати в центрі уваги держави і суспільства. Принцип гуманізму – один із фундаментальних принципів, на яких базується національне виховання як цілісна система. Принцип гуманізму

**Світлана
КУШНІКОВА**

Старший викладач кафедри педагогіки і психології Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Директор школи, ліцею, гімназії № 1-3 2015

утверджує високе суспільне визнання людини, її гідності, особистісних цінностей, права на свободу і вияв своїх здібностей, гармонізацію відносин між людиною і суспільством, людиною і природою тощо.

Відбулися зміни в екзистенційній ситуації людства. Світ характеризується безпрецедентним зростанням випадковості, нестійкості, динамізму та непередбачуваності. У просторі існування людини створюються все нові зони ризику й невизначеності. Світ входить у зону небезпечності, безпорядку та потенційного лиха. Людина стала заручницею того, що сама створила. Освіта як соціальний інститут певним чином реагує на усі зрушення, що відбуваються у суспільстві. За рахунок поширення інформаційно-освітніх технологій змінюється характер сфер соціального життя. Так, наприклад, якщо об'єктом накопичення в індустріальному суспільстві були гроші, ресурси, влада, то в інформаційному їм протистоять знання, виробнича компетентність. Якщо в індустріальному суспільстві безпосереднім ланцюгом виробничого процесу були фабрика та завод, то в новому – ним стають університети, де виробляються нові знання як особлива цінність інформаційного суспільства [15, с.61]. Система освіти в інформаційному суспільстві виступає як двигун соціального розвитку. Бо одне із завдань освіти – це формувати нову культуру, нову мораль, нові смисложиттєві орієнтації та розвиток нових культуротворюючих здібностей. Орієнтація на випереджаючий розвиток реформ у системі освіти України має сьогодні важливе значення. Саме тому гуманоцентрична спрямованість навчально-виховного процесу дає можливість розглянути в рамках філософських узагальнень природу людини та її основних екзистенціальних проблем, що є зв'язком між педагогічною практикою та загальнофілософською теорією. І сьогодні потрібно чітко усвідомити необхідність зміни парадигмальних

основ освітньої практики в сучасному суспільстві. Ця практика допоможе виявити основні підходи до аналізу філософсько-освітніх проблем, опираючись саме на специфіку вихідних когнітивних основ тих чи інших дослідників.

Аналіз актуальних досліджень. Актуальність проблематики полягає у важливості посилення впливу гуманістичного світогляду на свідомість і поведінку людей. Ідеї гуманізму сьогодні не є застарілими, а з огляду на гострі глобальні проблеми, їх актуальність дедалі зростає. Водночас ці ідеї потребують певного уточнення і зміщення акцентів з огляду на сучасні реалії. Освіта має бути пріоритетною сферою застосування вказаних ідей. Сутність людини в тому, що вона унікальна, належить одночасно природі і культурі. Гуманістичні принципи толерантності, взаємної поваги, діалогічної взаємодії мають бути повною мірою поширені на стосунки між світоглядними орієнтаціями, науковими напрямками, методологічними парадигмами.

Ідеї гуманізму розглянуто у працях Протагора [4], Сократа [5], М. Шелера [12], Е. Фромма [11], В. О. Сухомлинського [9], П.Д. Юркевича [14], К.Д. Ушинського [10], Д. Б. Ельконіна [13], К. Роджерса [16], Г.О. Балла [1, 2], М. І. Романенка [7; 8] та інших. Вони визнавали цінності людини як особи, її право на вільний розвиток у виявленні своїх задатків.

Виховна ідея гуманності – це ідея загальнолюдських цінностей культури. Саме на цьому акцентував увагу видатний український мислитель ХІХ століття П.Д. Юркевич. Педагогічна концепція П.Д. Юркевича націлює на творчу діяльність як вихователя, так і вихованця. У цьому випадку творчість – це така діяльність, у процесі якої світ відкривається суб'єкту, особистості як створений ним самим. Життя набуває найвищого сенсу, гармонії і визначеності, а індивід стає справжнім суб'єктом історичного процесу

[14, с.154;126]. Щоб не припинився розвиток не тільки людини, а й суспільства в цілому, неможливо обмежитись тільки пристосуванням людини до існуючих видів діяльності.

Ще один представник гуманної педагогіки К.Д. Ушинський виявив свій, цілком оригінальний, підхід у трактуванні самої педагогіки. Педагогіка належить до унікальних явищ людського суспільства, яка інтегрує в собі доблесті науки й мистецтва, що включає ремісництво. Зокрема, педагогіка, як визначив К.Д. Ушинський, є „першим вищим із мистецтв, бо вона прагне задовольнити найбільшу з потреб людини й людства – їхнє прагнення до вдосконалення у самій людській природі; не до вираження самої природи людини – її душі й тіла; а вічно передуючий ідеал цього мистецтва є довершена людина” [10,с.193]. Видатний учитель українських педагогів висловлює своє переконання також у тому, що „без особистого безпосереднього впливу вихователя на вихованця справжнє виховання, що проникає в характер, неможливе. Тільки особистість може діяти на розвиток і визначення особистості, тільки характер може формувати характер” [10,с. 39].

Гуманізація освіти полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб. У рамках гуманної педагогіки перевага віддається педагогічним новаціям, які є надійною соціально-когнітивною основою філософсько-освітнього характеру.

Виклад основного матеріалу. У межах європейської цивілізації витоки гуманізму простежуються в античності, а найважливішими віхами його становлення були епохи Відродження і Просвітництва.

Прагнення до возвеличення людини складає гуманістичну традицію, що своїм корінням сягає глибинних витоків людської культури, зокрема філософії Протагора („Людина – міра

всіх речей”) [4] і Сократа („Людино, пізнай себе і ти пізнаєш увесь світ”) [5]. Вивчення людини та її життя – таке спрямування було у післясократівській філософії. Перенесення людини як основної цінності у центр всесвіту і філософії активно відбувається в епоху Ренесансу. Тільки Відродження стало надзвичайною епохою, що підняла людину на небувалу висоту. Саме цей час пов’язують із розквітом гуманізму. У культурі Відродження здійснюється радикальне повернення до людини: переноситься акцент світовідношення з абсолютної особистості (Бога) на реальну людину, окремого індивіда в його людському існуванні.

Античний погляд на людину, по-своєму, інтерпретує гуманізм Відродження. Він суттєво вплинув на розгляд специфіки людини в Новому часі. Тому і філософи Нового часу теж шукали відповіді на питання: „Що таке людина?” Відповіді такі:

- єство розумне і діюче за законами розуму (Дж.Локк, І.Кант);
- Декарт тлумачить людину у своєму відомому вислові: „Я міркую, значить, я існую”;
- людина – прояв суспільних стосунків (К.Маркс);
- єство вольове й пристрасне (Ф.Ніцше) [6,с.7].

Філософія з самого початку свого виникнення прагнула не тільки осмислити систему освіти, а й сформулювати нові цінності та ідеали майбутнього. Філософія освіти покликана відповідати на кардинальні питання, пов’язані з принциповою проблематикою ставлення людини до світу, її способу вписуватися в універсум, визначати світоглядну площину. Сучасне знання, маючи дискурсивний характер, передбачає переосмислення і переоцінку культурно-освітнього середовища. Воно постає як сполучення різних освітніх практик, що не мають єдиної інтерпретації і знаходяться у стані постійних змін, перетворень. Під час переходу до постіндустріального суспільства зрос-

тає попит на якості, властиві високорозвиненій особистості. Істотне місце посідає серед них здатність до самостійного оволодіння новими знаннями і вміннями. За висловом К. Роджерса, освіченим тепер можна вважати тільки того, хто навчився вчитися [16,с.120].

Філософія ХХ століття продовжує пошук істинності людини. Таким чином, проблема людини, як практична проблема, завжди стояла і буде стояти перед кожним із нас. На певних етапах свого життя людина проблематизує своє існування, визначає сенс свого життя, обирає напрямок життєвого шляху.

Якщо проаналізувати стрімкий розвиток особистості в інформаційному суспільстві, то може скластися враження, що у частини суспільства відсутні гуманістичні цінності. Але серед західних учених є проповідники і захисники гуманізму. Теоретична складова гуманістичної педагогіки базується на перетині філософської та педагогічної антропології. Один із засновників філософської антропології Макс Шелер висунув п'ять „ідеальних типів” філософського самоприйняття людини, які і складають „простір вибору” самої себе, що представлене окремій людині всією історією філософії. Він підкреслював необхідність створення філософської антропології, як основоположної науки про сутність людини, у своїй праці „Положення людини у Космосі”.

Перша „ідея людини”, на думку М. Шелера, – це ідея релігійної віри як сутності людини.

Другий ідеальний тип – тип *homo sapiens*, людини як носія розуму.

Третя ідея людини – це уявлення про людину як про *homofaber*, „людину працюючу”, уявлення, які розвиваються в межах натуралізму, позитивізму, прагматизму.

Четверта ідея людини знаходиться в опозиції до усіх попередніх, оскільки передбачає неминучу деградацію людини і вбачає в ній її сутність.

П'ятий „ідеальний тип” людини М. Шелер складно назвав „постулатним атеїзмом серйозності і відповідальності”. Це погляд на людину як на вільне, моральне єство – „особистість”.

У п'яти ідеальних типах людини, виділених М. Шелером, втілено прагнення вловити субстанцію людяності, що розуміється або як сукупність природних якостей, або як розум, або як зв'язок з божественною першопричиною. Людина залучена або до прогресивної лінії розвитку, або до регресивної [12, с.53-55].

Відомий дослідник ХХ століття Еріх Фромм теж працював в руслі філософської антропології. Він відзначав масові прояви бездуховності і підкреслював, що „... або західний світ зможе відродити гуманізм, центральною проблемою якого є найбільш повний розвиток не виробництва, а людяності, або захід очікує загибель, яка спіткала багато великих цивілізацій” [11,с.80]. Вчений також висуває думку, що сутність людини слід шукати не в яких-небудь конкретних якостях, не в субстанції, а в історичному протиріччі, яке відображає унікальність людини як живої істоти. Е. Фромм справедливо вважає, що потрібно позбавитись ізольованого аналізу тільки психічного або тільки соціального в людині. „Головні пристрасті і бажання людини, – відзначає дослідник, – виникають з її загального існування, тобто з тієї унікальної ситуації, в якій, взагалі, опинилася людина. Сутність людини в тому, що вона унікальна, належить одночасно природі і культурі” [11,с.89].

Ідея гуманізму, людяності й добротності провідне місце займає й у творчій спадщині видатного українського педагога В.О. Сухомлинського. Він переконливо стверджує, що виховання гуманізму, людяності здійснюється через творення людям добра. На його думку, ідея людяності, в першу чергу, реалізується через розвиток усіх потенціальних, інтелектуальних і фізіологічних можливостей особис-

тості. Гуманізм В.О.Сухомлинського особливо яскраво виявився у його ставленні до організації навчання учнів. Розумову працю дітей педагог розглядав як засіб розвитку розумових сил і здібностей, засуджуючи механічне заучування і неусвідомленість знань. Висока гуманістична позиція В.О. Сухомлинського проявилася в його ставленні до сім'ї. Він вважав, що гармонійний всебічний розвиток можливий лише за умови, коли школа і сім'я будуть діяти одностапно і стануть однодумцями у спільній роботі [9, с.321].

Сучасна освіта має на меті опрацювати різноманітні форми реалізації в навчально-виховному процесі гуманістичних засад загальноцивілізаційного характеру. Потрібно терміново і активно вживати заходів з пом'якшення негативних наслідків, до яких призводить у сфері освіти зростаюче соціальне розшарування, бо гуманістичний ідеал неминуче спотворюється, якщо поширюється тільки на еліту. Сприяти поширенню різних педагогічних технологій, створювати належну організацію самостійної роботи й творчості школярів, розвивати їхню пізнавальну активність.

Шукаючи єдиного для усіх рішення того, якою має стати освіта, треба спочатку забезпечити сприятливі умови для зародження й саморозвитку різних типів оновленої школи, для їх плідної взаємодії між собою і з ширшим освітнім середовищем. Гуманоцентрична переорієнтація сучасної освіти повинна бути сферою проектування конкретних педагогічних новацій. Тільки тоді буде народжуватися досвід організації навчально-виховного процесу на нових світоглядних та ціннісних засадах. Школа стане „експериментальним майданчиком” нової педагогіки, де реалізуються основні її ідеї [7, с.19-20].

Окреслюючи найістотніші складові гуманізації освіти, наголосимо на гуманістичному переосмисленні її

основних функцій. Перша, трансляційна, звернена до суспільства і полягає у забезпеченні неперервності його функціонування через передавання (трансляцію) новому поколінню норм діяльності – у формі знань, умінь, навичок, а також цінностей, настанов, правил соціальної поведінки тощо. Згідно гуманістичному підходу, трансляційна функція норм діяльності дозволяє особі постійно вчитися, ефективно взаємодіяти з іншими людьми і самостійно осмислювати новий досвід. До того ж, потрібно не тільки підтримувати, а й постійно оновлювати існуючі норми діяльності; якщо таке оновлення започатковується у межах освіти, то трансляційна функція освіти постає не відтворювальною, а перетворювальною.

Друга функція, звернена до індивіда (особи), – соціалізаційна або адаптаційна. Вона полягає у тому, щоб допомогти цій особі пристосуватися до вимог суспільства, знайти собі гідне місце в ньому [1, с.12]. Під час адаптаційної функції освіти усе частіше доводиться адаптуватися до вимог, які змінюються. Поняття адаптації охоплює не лише пристосування до наявної ситуації, але також її пристосування особистістю до себе, інакше кажучи – активний вплив останньої на оточення відповідно до її уподобань та ідеалів. Значною мірою панівні уявлення та звичні форми діяльності відповідають гуманістичним засадам і тенденціям розвитку людства. Потрібно виховувати у підростаючого покоління здатність до згаданого активного впливу, який етично виправданий, до соціально значущої творчості [2, с.17].

Невід'ємною складовою гуманізації освіти є гуманізація сьогоденного навчання упродовж життя. Адже кожен не тільки готується стати кимось, а й живе сьогодні – тому недоречно обмежувати функції освітніх установ підготовкою. До того ж, як підкреслював видатний психолог Д.Б. Ельконін, „перехід до наступного, вищого етапу розвитку готується й визначається

тим, наскільки повно прожито попередній період, наскільки визріли ті внутрішні суперечності, які можуть розв'язатися завдяки такому переходові” [13, с.201].

Виходячи з вище сказаного, педагогічна діяльність і цілеспрямованість має поєднуватися з гнучкістю у доборі засобів і шляхів досягнення цілей, а також з готовністю уточнювати й модифікувати їх, враховуючи індивідуальні особливості кожного учня, його прагнення і схильності, його позицію як суб'єкта навчання. Тільки тоді педагог буде виступати суб'єктом гуманістично орієнтованої освіти. Становлення творчої і гармонійно розвинутої особистості включає в себе як передумову засвоєння кожним індивідом досвіду попередніх поколінь і утворення як нових форм буття, так і самої людини. Тепле емоційне ставлення до учня має доповнюватися повагою до його гідності та його думки, до його інтелектуальних і духовних можливостей. Безпосереднє зацікавлене реагування на змінні ситуації життя навчального закладу має поєднуватися із здатністю педагога стати щодо них у рефлексивну позицію, оцінюючи зовні свою поведінку та поведінку учнів, прогножуючи і проектуючи подальший розвиток педагогічної ситуації. У навчальному процесі впровадження цього принципу передбачає перехід від монологу викладача до його діалогу з учнем, рівноправне доброзичливе спілкування всіх його учасників, максимальне врахування можливостей і природних задатків дитини, визнання її гідності, створення умов для самопізнання й самореалізації кожного індивіда. Сучасна філософія освіти направляє педагога виступати не тільки у ролі транслятора досвіду, а й бути стимулятором пізнання і розвитку учнів [8, с.24-25]

У науково-технічну добу сучасна людина переконуюється у синхронності та ідентичності законів розвитку Всесвіту, соціуму та людини. Тому сьогодні в пошуках відповіді на

питання про своє місце у світі, людина природно прагне до універсальності знання, тобто до подолання роздробленості сучасного науково знання. На перший план людської життєдіяльності виходять якості, які притаманні їй як неповторному індивіду. Вони стають головними, вирішальними. „Тепер завдання саморозвитку себе як індивіда, своїх якостей і властивостей стає для людини не допоміжною метою, а головним напрямком її життєвих зусиль” [3, с.220]. Сучасна картина світу пов'язана з виникненням в кінці ХХ століття передумов для формування нового за своїм рівнем і масштабами синтезу природничих і гуманітарних наук. Загальною метою вивчення зорієнтованих предметів гуманітарного циклу має стати формування необхідного комплексу знань з проблем розвитку людини, її взаємовідносин із соціальним і природним середовищем. Вивчення цього питання має допомагати молодій людині пізнати етапи суспільної історії, осмислити феномен культури, сенс власного буття та існування людства. У сучасній освіті є певні проблеми і одна із них – це перевага традиційної, авторитарної побудови подання знань. Такий підхід заважає асиміляції учнями значень, які в наш час зазнають стрімкого оновлення. Одним із шляхів вирішення окремих проблем, на сьогодні, безсумнівно, є гуманізація освіти. Завдяки їй у центр наукової картини світу переміщується сама людина. Потреба в гуманізації є результатом світоглядної еволюції, що відбувається нині. Саме соціогуманітарний цикл навчальних предметів має бути націлений на формування в учнів такої соціальної картини світу, яка сприяла б їх адаптації до сучасного суспільства.

Сьогодення нашої держави, її соціально-економічне, культурне та духовне відродження, реформаційна перебудова суспільства безпосередньо стосується освіти. Нова педагогіка повинна формуватися на принципах

гуманізації та демократизації в умовах відродження національної культури, формування ринкової економіки. Вона створюється саме тоді, коли у педагогічні процеси надходять інноваційні ідеї, які ґрунтуються на вітчизняному і зарубіжному досвіді.

Висновок. Процес гуманізації в сучасній освіті досі здійснюється у поєднанні з антигуманними характеристиками освітніх систем. На жаль, цей глобальний і важливий процес ще не призвів до створення таких освітніх систем, які сповідували б гуманні ідеали та цінності. Якщо освітні системи і мають гуманістичні риси, то вони відчужені від природної сутності людини. Сучасна вітчизняна освіта, навіть попри гуманістичні реформи і нововведення, залишається авторитарною. Вона заважає реалізувати гуманістичні освітні ідеали. На нашу думку, гуманоцентрична переорієнтація сучасної освіти повинна бути сферою проектування конкретних педагогічних новацій, які будуть невід’ємною складовою гуманізації освіти і гуманізації сьогоденного життя кожного учня. Якщо навчально-виховний процес матиме гуманоцентричну спрямованість, то буде народжуватися досвід його організації на нових світоглядних та ціннісних засадах. Саме тоді педагог виступатиме суб’єктом гуманістично-зорієнтованої освіти. Першочергове завдання вчителя – поглиблення гуманістичної мотивації, культури почуттів, моральної культури та емпатії

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Балл Г. А. Нормы деятельности и творческая активность личности / Г.А. Балл // Вопросы психологии. – 1990. – № 6. – С. 12 – 14.
2. Балл Г. А. Понятие адаптации и его значение для психологии личности / Г. А. Балл // Вопросы психологии. – 1989. – № 1. – С. 23 – 24.
3. Барулин В. С. Социально-философская антропология / В. С. Барулин. – Москва: Омега, 1994. – 477 с.
4. Рассел Б. История западной философии и её связи с политическими и социальными условиями от Античности до наших дней / Бертран Рассел. – Москва : Академический Проект, 2006. – [С. 109 – 110].
5. Кессиди Ф.Х. Сократ / Ф.Х. Кессиди. – 4 изд., испр. и доп. – СПб. : Алетейя, 2001. – 345 с.
6. Предборська І. Філософські абриси сучасної освіти : монографія / І Предборська., Г Вишинська., В. Гайденко. – Суми : ВТД „Універсальна книга”, 2006. – 226 с.
7. Романенко М. І. Гуманізація освіти: концептуальні проблеми та практичний досвід : монографія / М. І. Романенко. – Дніпропетровськ : Вид-во Промінь, 2001. – 159 с.
8. Романенко М. І. Історія та перспективи розвитку закладів післядипломної педагогічної освіти в контексті модернізації сучасної освітньої галузі / М. І. Романенко // Київ. – Офіційний каталог виставки „Сучасні заклади освіти -2014”. – Київ, 2014. – С. 24-25.
9. Сухомлинский В. А. Собр. соч.: в 5-ти т. / В. А. Сухомлинский. – Киев : Рад. школа, 1979. – Т.2. – 718 с.
10. Ушинский К. Д. Человек как предмет познания / К. Д. Ушинский // Пед. соч.: в 6-ти т. – Москва : Педагогика, 1990. – Т.6. – 528 с.
11. Фромм Э. Духовная сущность человека. Способность к добру и злу. Гл. 6. Свобода, детерминизм, альтернативность / Э. Фромм // Философские науки. – 1990. – № 8. – С. 85-91.
12. Шелер М. Положение человека в Космосе / Шелер М. // Проблема человека в западной философии: переводы / сост. и послесл. П. С. Гуревича; общ. ред. Ю. Н. Попова. – Москва : Прогресс, 1988. – С. 31-95.
13. Эльконин Д. Б. Избранные психологические труды / Д. Б. Эльконин. – Москва : Педагогика, 1989. – 560 с.
14. Юркевич П. Д. Философские произведения / П. Д. Юркевич. – Москва : Правда, 1990. – 420 с.
15. Aptheker B. The Academic Rebellion in United States / Aptheker B. ; introd. By A.Y.Davis. Secansus. – N. Y. Citadel press, 1972. – 218 p.
16. Rogers C.R. Freedom to Learn for the 80's / Rogers C.R. – Columbus, OH etc., 1983. – 199 p.

до оточуючих. Тепле емоційне ставлення до учня має доповнюватися повагою до його гідності та його думки, до його інтелектуальних

і духовних можливостей. Також важливим завданням є орієнтація на особистісно-діяльнісний підхід під час навчально-виховного процесу. Потрібно направляти свій досвід, знання на розвиток в учнів творчого потенціалу. Не обмежуватись тільки розширенням обсягу запам'ятовування, розв'язком завдань тощо. Вчителю потрібно шукати такі форми і методи роботи, які сприяли б розвитку і синтетичного, і аналітичного, і рефлексивного, і критичного мислення. Соціогуманітарний цикл навчальних предметів має бути націлений на формування в учнів оригінальності думок і своєрідності вибраних позицій. А усвідомлення соціальної картини світу сприятиме їх адаптації до сучасного суспільства.

Педагогічна діяльність і цілеспрямованість має поєднуватися з гнучкістю у доборі засобів і шляхів досягнення цілей, а також з готовністю уточнювати й модифікувати їх, враховуючи індивідуальні особливості кожного учня, його прагнення і схильності, його позицію як суб'єкта навчання. Сучасна філософія освіти направляє педагога виступати не тільки в ролі транслятора досвіду, а й бути стимулятором пізнання і розвитку учнів. Отже, один із шляхів вирішення окремих проблем, на сьогодні, вбачається у гуманізації освіти. Завдяки їй у центр наукової картини світу переміщується сама людина.

Светлана Кушникова

Философско-образовательные идеи гуманизма и гуманизация современного образования

В статье рассмотрено влияние идей гуманизма на процесс гуманизации современного образования. В основу исследования положены философские, психологические, педагогические идеи гуманизма и концепции гуманизации образования. Доказано, что гуманизация образования заключается в утверждении человека как наивысшей социальной ценности, в самом полном раскрытии ее способностей и удовлетворении разнообразных образовательных потребностей. Современная мировая гуманистическая мысль выходит из того, что сам человек, ее права и обязанности должны находиться в центре внимания государства и общества. Неотъемлемой составляющей гуманизации образования является гуманизация сегодняшней жизни каждого ученика, гуманоцентрическая направленность учебно-воспитательного процесса. В рамках такого подхода имеется возможность рассмотреть природу человека и ее основных экзистенциальных проблем с учетом основного достоинства гуманизма. В этом прослеживается связь между педагогической практикой и общепедагогической теорией. Гуманистические принципы толерантности, взаимного уважения, диалогического взаимодействия должны быть в полной мере распространены на образование и образовательную среду, изменяя ценностные ориентации, методологические парадигмы образования.

Ключевые слова: гуманизм, гуманизация образования, личность, философия образования, образовательная среда, информационное общество.

Svitlana Kushnikova

Philosophic-educational ideas of humanism and humanization of contemporary education

An impact of humanistic ideas on the process of humanization of contemporary education is analyzed in the article. The basis of investigation is philosophic, psychological and pedagogical ideas of humanism and conceptions of education humanization. It is shown that humanization of education means establishment of human as the higher social value, maximal reveal of his abilities, and satisfying his various educational requirements. Contemporary worldwide humanistic opinion is that a human person, his rights and obligations should be in the centre of attention of State and society. The inalienable part of education humanization is humanization of today's life of every student, humane-centric direction of a teaching and educational process. At level of this approach there is a potentiality to analyze a human nature and its basic existential problems taking into consideration the main acquisitions of humanism. In this, connection is observed between a pedagogic practice and a general philosophic theory. Humanistic principles of tolerance, mutual respect, and dialogic interaction appear to be spread in full scale on education and educational environment for changing value orientations and methodical paradigms of education.

Key words: humanism, humanization of education, personality, philosophy of education, educational environment, informational society.